

Mr W.P.M. Thijssen (Delta Lloyd):

"VAN ALGEMENE WEDUWEN- EN WEZENWET NAAR ALGEMENE NABESTAANDEN WET".

Het ligt in de lijn der verwachting dat de Algemene Weduwen- en Wezenwet (AWW) binnen afzienbare tijd wordt vervangen door de Algemene Nabestaanden Wet (ANW). Een voorstel voor nieuwe wetgeving is momenteel in behandeling bij de Tweede Kamer. Wanneer dit wetsvoorstel van Staatssecretaris Ter Veld van Sociale Zaken en Werkgelegenheid definitief van kracht wordt, is nog niet bekend. Volgens een woordvoerder van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid is het streven erop gericht de ANW per 1 juli a.s. in te voeren.

Een van belangrijkste veranderingen is dat op grond van de ANW niet alleen weduwen, maar ook weduwnaars en de achtergebleven partner van personen die voor hun overlijden ongehuwd samenwoonden gedurende een half jaar na het overlijden van hun echtgenote of partner recht hebben op een uitkering.

In vergelijking tot de huidige situatie betekent de invoering van de ANW tot op zekere hoogte een verbetering. Met name voor ongehuwd samenwonende personen die geen recht op uitkering krachtens de AWW of straks de ANW hebben. Maar aan de andere kant heeft de verlaging van het uitkeringspercentage voor weduwen, weduwnaars of partners met kinderen en het orten van de uitkeringsduur voor velen tot gevolg dat de pensioensituatie voor velen erop achteruit gaat. In dit artikel wordt stil gestaan bij de ontwikkelingen die tot wijziging van de AWW hebben geleid, de inhoud van het wetsvoorstel voor de Algemene Nabestaanden Wet en de gevolgen daarvan voor de bestaande pensioenregelingen en daarmee voor de adviespraktijk van verzekeringsadviseurs.

Dit artikel van de hand van mr W.P.M. Thijssen, hoofd juridische zaken bij Delta Lloyd Pensioenen, is een bewerking van twee eerder in *Tendensen*, een uitgave van Delta Lloyd, verschenen artikelen.

Voorgeschiedenis

De belangrijkste ontwikkeling die wijziging van de AWW noodzakelijk maakt is het beginsel van gelijke behandeling van mannen en vrouwen in de wettelijke sociale zekerheid. De op grond van art. 119 van het EG-verdrag door de Europese Raad uitgevaardigde richtlijn voor het implementeren van dit beginsel in de wettelijke sociale zekerheid, geldt niet voor wettelijke nabestaanden-voorzieningen. Dit heeft er toe geleid dat de wetgever de AWW onaangeeroerd liet. Het recht op de gelijke behandeling van mannen en vrouwen is echter feitelijk gerealiseerd door een rechterlijke uitspraak. Cruciaal is de uitspraak van de Centrale Raad

van Beroep van 7 december 1988 waarin het recht op een uitkering krachtens de AWW aan weduwnaars die in gelijke omstandigheden verkeren als weduwen die recht hebben op een AWW-uitkering is toegekend. Sinds deze uitspraak, waarbij de rechter zich baseerde op artikel 26 van het Internationale Verdrag inzake Burgerrechten en Politieke rechten, hebben weduwnaars onder dezelfde omstandigheden en voorwaarden recht op een AWW-uitkering als weduwen. Een uitspraak die aanzienlijke financiële consequenties had. Het gevolg was dan ook dat nadien haast is gemaakt bij het ontwerpen van een nieuwe regeling.

Door Mr W.P.M. Thijssen, hoofd juridische zaken bij Delta Lloyd Pensioenen.

'1990-generatie'

Uitgangspunt van de ANW is dat zowel de gelijke behandeling van mannen en vrouwen als de gelijke behandeling van ongehuwd en gehuwd samenwonenden volledig wordt gerealiseerd. Voor het recht op uitkering staat de zogenaamde '1990-generatie' centraal. Dit zijn degenen die in 1990 jonger waren dan 18 jaar of in dat jaar de 18-jarige leeftijd hebben bereikt. Deze '1990-generatie' wordt geacht te allen tijde zelfstandig in het levensonderhoud te kunnen voorzien. Ten aanzien hiervan wordt door het kabinet in de Memorie van Toelichting (MvT) bij het wetsvoorstel gesteld dat 'er in principe geen aanleiding is een recht op uitkering te verlenen, indien de nabestaanden in staat moeten worden geacht in de noodzakelijke kosten van levensonderhoud te voorzien'.

In het ontwerp voor de ANW houdt de regering vast aan het bij de invoering van de AWW gekozen behoeftecriterium. Het inkomensderivingsbeginsel houdt te weinig rekening met mogelijke ontwikkelingen ten aanzien van de inkomenspositie van de nabestaanden. De regering is van mening dat het in de huidige tijd 'niet passend' is op generlei wijze reke-

Ook weduwnaars hebben recht op een uitkering

ning te houden met de inkomenspositie van de nabestaanden bij de toekenning van een nabestaandenuitkering. Het gekozen uitgangspunt, het behoeftecriterium, heeft tot een tweedeling in de uitkeringsrechten geleid. Gedurende een half jaar na overlijden bestaat in principe recht op een gewenningsuitkering. Daarna kan recht op de verlengde uitkering bestaan. In de verlengde uitkering is het behoeftecriterium tot uitdrukking gebracht door de introductie van inkomensafhankelijkheid.

Gewenningsuitkering

In grote lijnen zal de ANW in gaan houden dat iedere nabestaande gedurende een half jaar na overlijden van de partner, recht zal hebben op een uitkering, die niet afhankelijk is van het inkomen. Deze 'gewenningsuitkering' is bedoeld om de weduwe of weduwnaar de mogelijkheid te geven zich aan te passen aan de omstandigheden die zijn opgetreden door het overlijden van de partner. Als er geen kinderen zijn, bedraagt de uitkering 70 % van het minimumloon. Weduwen of weduwnaars met kinderen onder de 18 jaar ontvangen 90 % van het minimumloon.

Verlengde uitkering

Na een half jaar bestaat de mogelijkheid dat deze uitkering verlengd wordt tot maximaal het 65e levensjaar. Voor zo'n verlengde uitkering komen in aanmerking nabestaanden die één of meer kinderen beneden de 18 jaar te verzorgen hebben, nabestaanden die arbeidsongeschikt zijn of die ouder zijn dan 50 jaar. Indien de nabestaande 45 jaar of ouder is wanneer de kinderen 18 jaar worden, blijft het recht op de verlengde uitkering bestaan. Ook de nabestaande die recht heeft op een verlengde uitkering op grond van arbeidsongeschiktheid, behoudt dit recht als er op 45 jarige leeftijd of daarna geen sprake meer is van arbeidsongeschiktheid.

Inkomenstoets

De verlengde uitkering bestaat, evenals de gewenningsuitkering uit twee delen: een basisuitkering en een toeslag. De basisuitkering is niet afhankelijk van het inkomen. De toeslag op de basisuitkering wél. De basisuitkering bestaat voor alleenstaanden uit 30 % van het wettelijk minimumloon (WML). Voor één-oudergezinnen bedraagt de

basisuitkering 50 % van het WML. Het inkomensafhankelijke deel bestaat maximaal uit een toeslag van 40 % van het minimumloon. In de situatie waarin de nabestaanden geen inkomen uit arbeid heeft, is de hoogte van de verlengde uitkering gelijk aan de gewenningsuitkering, namelijk 70 of 90 % van het WML. Dat betekent dat voor nabestaanden die geen inkomen uit arbeid hebben, een minimuminkomen is gegarandeerd. Voor de berekening van de toeslag op de basisuitkering wordt alleen rekening gehouden met eigen inkomen uit of in verband met arbeid. Een aanvullend weduwen- en weduwnaars- of partnerpensioen, vermogen of het hebben van een eigen huis blijven buiten beschouwing. Met andere woorden: het eigen huis hoeft niet te worden 'opgegeten'.

Vrijstelling

"De voorgestelde ANW voorzag in een beperkte vrijstellingsregeling. Achtergrond hiervan is dat van de inkomensstoets een niet te zeer ontmoedigend effect op de beschikbaarstelling voor de arbeidsmarkt mag uitgaan", aldus het kabinet.

Inmiddels heeft Staatssecretaris Ter Veld aangekondigd dat de voorgestelde vrijstellingsregeling zal worden vervangen door een regeling die aansluit bij de in de AOW opgenomen regeling voor de inkomensafhankelijke toeslag. Dat betekent dat van het inkomen uit arbeid een bedrag ter grootte van 15% van het WML wordt vrijgelaten en van het meerdere een derde deel.

Veranderingen

In vergelijking tot de huidige AWW zullen op grond van de ANW enkele uitkeringspercentages worden verlaagd en worden de voorwaarden om voor een uitkering in aanmerking te komen veranderd. Zij krijgen alleenverdieners met kinderen krijgen voortaan een uitkering van 90 % van het WML (was 100 %).

Op grond van de in ANW opgenomen regeling zullen ongehuwd samenwonenden dezelfde rechten als gehuwden hebben. Onder samenwonenden wordt verstaan: alle niet-gehuwde personen van verschillend of gelijk geslacht die duurzaam een gezamenlijke huishouding voeren. Van een duurzame gezamenlijke huishouding is in elk geval sprake wanneer men drie maanden of langer een gezamenlijke actie heeft gevoerd. Een uitzondering geldt voor personen tussen wie bloedverwantschap in de eerste of tweede graad bestaat. De regeling

Staatssecretaris Ter Veld:

voor samenwoners in de ANW sluit aan bij andere in de sociale zekerheidswetgeving opgenomen regelingen in verband met ongehuwd samenwonen. Nabestaanden die hertrouwen of langer dan drie maanden samenwonen verliezen hun recht op uitkering.

Overgangsregeling

Op basis van de voorgestelde overgangsregeling zullen alle weduwen, weduwnaars en wezen die nu een uitkering ontvangen op grond van de AWW, in het algemeen hun recht op een uitkering behouden. Een uitzondering vormen de samenwonenden die nu een AWW-uitkering hebben. Voor hen zal het recht op een nabestaanden uitkering één jaar na de in werkingtreding van de Algemene Nabestaanden Wet vervallen. Op grond van het voorgestelde overgangsrecht zou voor nabestaanden met kinderen onder de 18 jaar bij de invoering van ANW de hoogte van de uitkering terugvallen van 100 % van WML naar 90 %. Hiermee zou de hoogte van de uitkering gelijk worden aan het niveau dat geldt voor alle alleenstaande ouders in andere minimumregelingen binnen de sociale zekerheid.

Staatssecretaris Ter Veld heeft echter aangekondigd dat een daadwerkelijke terugval in inkomen zal worden voorkomen. Voor degenen die op het moment van kracht worden van de ANW een AWW-uitkering ter grootte van 100% van het WML hebben, zal de uitkering worden bevroren totdat het

niveau van de ANW-uitkering deze uitkering overtreft.

Op grond van de overgangsregeling zullen de huidige weduwen en weduwnaars die een inkomen uit of in verband met arbeid hebben, in fasen met de inkomenstoets uit de ANW te maken krijgen. Gedurende twee jaar blijft een inkomenstoets achterwege. Het kabinet is van mening dat deze periode de weduwe of weduwnaar de gelegenheid biedt zich voor te bereiden op de toepassing van de inkomenstoets.

De daarop volgende twee jaar wordt de inkomenstoets voor de helft toegepast.

Na afloop van deze overgangsperiode van in totaal vier jaar wordt uitkering op niveau van de ANW gebracht en wordt de inkomenstoets toegepast zoals die is geregeld in de wet. Het uitstel van toepassing van de inkomenstoets heeft betrekking op ongeveer 112.000 nabestaanden, aldus het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid.

Voor uitkeringsgerechtigden die op de dag van het inwerking treden van de ANW 60 jaar of ouder zijn zal de inkomenstoets niet gelden. Naar verwachting geldt dit voor ongeveer 74.000 nabestaanden.

Gevolgen voor pensioenregelingen

Welke de gevolgen van invoering van de ANW voor de aanvullende pensioenregelingen zijn, hangt onder meer af van de wijze waarop in een pensioenregeling met de uitkering die aan de AWW kan worden ontleend, rekening is gehouden. Meestal wordt een nabestaandenpensioen afgeleid van het aan de regeling te ontleen ouderdomspensioen. Het kan echter zijn dat de AWW-uitkering rechtstreeks als franchise wordt gehanteerd. Op beide mogelijkheden wordt hierna ingegaan.

Bij de meeste pensioenregelingen wordt het nabestaandenpensioen rechtstreeks van het ouderdomspensioen afgeleid. Omdat voor de

berekening van het ouderdomspensioen de uitkering krachtens de AOW op enigerlei wijze als franchise wordt gehanteerd, hangt de hoogte van het nabestaandenpensioen slechts indirect af van de hoogte van de ANW-uitkering. Wijziging van de AWW heeft dan ook geen gevolgen voor het aanvullende nabestaandenpensioen.

In de situatie waarin het recht op nabestaandenpensioen vervalt of wordt verminderd onder de voorgestelde nieuwe regeling, blijft het aanvullende nabestaandenpensioen gelijk. In een enkel geval is het aan een aanvullende pensioenregeling te ontleen nabestaandenpensioen rechtstreeks afhankelijk van de hoogte van de aan de wettelijke nabestaandenvoorziening te ontleen uitkering. In dat geval wijzigt de hoogte van een aanspraak op nabestaandenpensioen in geval van wijziging van de wettelijke regeling. Om problemen te voorkomen is voorzien in een bepaling die inhoudt dat invoering van de ANW gedurende een periode van drie jaar na in werking treding geen invloed heeft op aanspraken ontleend aan een aanvullende pensioenregeling.

De regering neemt geen principiële standpunt in ten aanzien van de vraag hoe een optimale afstemming tussen de nieuwe ANW en de aanvullende pensioenregeling zou kunnen worden gerealiseerd.

In de Memorie van Toelichting wordt opgemerkt dat deze vraag 'niet in zijn algemeenheid te beantwoorden is'. De regering is van mening dat de sociale partners verantwoordelijk zijn voor het afstemmen van het aanvullende nabestaandenpensioen op de aan de ANW te ontleen rechten.

Invoering ANW niet zonder gevolgen voor aanvullende pensioenregelingen